

Δημοτικό Σχολείο Αγίου Θεοδώρου

Γνωρίζω, Δεν Ξεχνώ, Διεκδικώ

Ομαδική εργασία
από τα παιδιά της Ε΄ τάξης

Σχολική χρονιά

2020-2021

Λάπηθος

Η Λάπηθος ήταν μια από τις σημαντικές αρχαίες πόλεις-βασίλεια της Κύπρου. Η ιστορία της χάνεται στα βάθη των αιώνων και εκτείνεται από την προϊστορική εποχή μέχρι τα βυζαντινά χρόνια. Την Πρωτοβυζαντινή εποχή, η πόλη ήταν γνωστή και με το επίθετο Λάμπουσα, δηλαδή απαστράπτουσα και φωτεινή. Έλαμπε εξαιτίας του πλούτου, της ευημερίας των κατοίκων της και των λαμπρών της οικοδομημάτων.

Βρίσκεται δυτικά από την πόλη της Κερύνειας. Είναι κτισμένη αμφιθεατρικά στους πρόποδες του Πενταδαχτύλου. Είχε έξι εκκλησίες και έξι ενορίες: της Αγίας Παρασκευής, της Αγίας Αναστασίας, του Αποστόλου Λουκά, του Αγίου Θεοδώρου, του Αγίου Μηνά και του Τιμίου Προδρόμου. Λειτουργούσαν τρία δημοτικά σχολεία και το Ελληνικό Γυμνάσιο Λαπήθου.

Ήταν το σημαντικότερο κέντρο βιοτεχνίας και λαϊκών τεχνών της Κύπρου: αρχιτεκτονική, αγγειοπλαστική, μεταξουργία, υφαντική, κεντητική, μεταλλουργία, καλαθοπλεκτική, ξυλογλυπτική.

Το 1878 ανακηρύχθηκε ως δήμος κι άρχισε να αναπτύσσεται σε όλους τους τομείς. Ύστερα από σκληρές και άνισες μάχες, η Λάπηθος έπεσε στα χέρια των Τούρκων στις 6 Αυγούστου του 1974.

Τρυπημένη

Το χωριό Τρυπημένη βρίσκεται στους πρόποδες του Πενταδαχτύλου, στις νότιες πλαγιές, με θέα προς την πεδιάδα της Μεσαορίας. Το χωριό κτίστηκε στα χρόνια της Φραγκοκρατίας και το κατοικούσαν βοσκοί. Αποτελείται από δύο χωριά. Το ένα είναι στην επαρχία Κερύνειας και το άλλο στην επαρχία Αμμοχώστου.

Ονομάστηκε «Τρυπημένη» από μια τρυπημένη πέτρα που υπήρχε στο χωριό και ήταν όμοια με το βράχο που βρίσκεται στην περιοχή της Ακανθού και λέγεται «Δικιάτρυπητος», που σημαίνει ότι η τρύπα ξεκινά από τη μια πλευρά του βράχου τελειώνει στην άλλη.

Είχε πολλά μοναστήρια και εκκλησίες. Η μεγάλη εκκλησία ήταν αφιερωμένη στην Παναγία την Ελεούσα και η μικρή στον Άγιο Ανδρόνικο και την Αγία Αθανασία.

Το χωριό συνόρευε με τα χωριά Κνώδαρα, Τζιάος, Άγιος Χαρίτος, Ψυλλάτος και Άγιος Νικόλαος.

Οι κάτοικοι του χωριού πριν από την εισβολή ήταν περίπου 360. Ήταν φιλόξενοι κι εργατικοί. Στις 14 Αυγούστου έφυγαν από το χωριό τους εξαιτίας της τούρκικης εισβολής.

Ένα χωριό ριγμένο στη Μεσαορία... με μια λέξη Περιστερωνοπηγή

Η Περιστερωνοπηγή είναι ένα χωριό που σχηματίστηκε μεταξύ των δύο χωριών: Περιστερώνα και Πηγή. Αυτές οι δύο κοινότητες είναι ουσιαστικά ενωμένες και έχουν πολύ λίγα μέτρα απόσταση μεταξύ τους.

Από τα πρώτα χρόνια της Φραγκοκρατίας η ιστορία της Περιστερωνοπηγής ήταν συνδεδεμένη με το μοναστήρι του Αγίου Αναστασίου. Είχε πολλές εκκλησίες και ενορίες: Άγιος Αναστάσιος, Αρχάγγελος Μιχαήλ, Άγιοι Βαρνάβας και Ιλαρίωνας, Αγία Βαρβάρα, Άγιος Αντώνιος, ξωκλήσι του Αγίου Γεωργίου στο Κοιμητήριο, το Ιερό Παρεκκλήσι του Αγίου Νικηφόρου (Λεπρού). Επίσης, υπάρχουν τα ερείπια παλιών και αρχαίων εκκλησιών. Υπήρχε δημοτικό σχολείο, νηπιαγωγείο Βρεφοκομικός Σταθμός Σ.Κ.Ε. και Α.Μ.Ε.Α.

Τα αξιοθέατα στο χωριό ήταν το Λαογραφικό Μουσείο/Εικονοθήκη, το άγαλμα της Αγρότισσας, το Μεσαιωνικό Γεφύρι, το παλιό γεφύρι (Αγγλοκρατία), τα πυροβολεία Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Κούκκοι), ο ποταμός Σερράχης, νερόμυλοι, φράγματα, λαγούμια-λάκκοι-κεφαλόλακκοι, ανεμόμυλοι, παλιές Τουλούμπες και Μνημείο Ηρώων (Αντρέας Πηλαβάς).

Οι κάτοικοι ήταν πολύ εργατικοί και οι περισσότεροι συνδύαζαν τη γεωργία με τη κτηνοτροφία. Το 1974 εκτοπίστηκαν εξαιτίας της τούρκικης εισβολής.

Κερύνεια

Η Κερύνεια είναι παραθαλάσσια πόλη της Κύπρου και βρίσκεται στα βόρεια του νησιού. Αποτελεί την πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας που εκτείνεται από το ακρωτήριο Κορμακίτη μέχρι την των «Αχαιών ακτή», περιλαμβάνοντας και το μεγαλύτερο μέρος της Οροσειράς του Πενταδαχτύλου.

Ο πολιούχος Άγιος της Κερύνειας είναι ο Αρχάγγελος Μιχαήλ. Υπήρχαν πολλοί ναοί: Αρχάγγελος Μιχαήλ, Άγιος Γεώργιος, Παναγία η Χρυσοπολίτισσα, Χρυσοκάβα, Αγία Μαύρα, Άγιος Δημήτριος, Παναγία η Γλυκιώτισσα κ.ά.

Η Κερύνεια είναι η μικρότερη από τις έξι πόλεις της Κυπριακής Δημοκρατίας και μια από τις αρχαιότερες πόλεις στο νησί, όπως φανερώνει η ονομασία της, που διασώζει την ονομασία της Κυρήνειας, αρχαιότατης πόλης της Αχαιΐας. Πρόκειται, στην πραγματικότητα για δύο πόλεις, την «Κάτω Κερύνεια» που εκτείνεται από το λιμάνι της και η «Άνω Κερύνεια» που εκτείνεται νοτιότερα.

Τον Ιούλιο του 1974, η Κερύνεια κατελήφθη από τα τουρκικά στρατεύματα και οι Ελληνοκύπριοι κάτοικοί της εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους και κατέφυγαν ως πρόσφυγες στις ελεύθερες περιοχές του νησιού.

Μόρφου

Η Μόρφου βρίσκεται στην επαρχία Λευκωσίας. Ήταν από τις μεγαλύτερες κωμοπόλεις της Κύπρου. Την ίδρυσαν ο Σπαρτιάτες, οι οποίοι έφεραν τη λατρεία της Αφροδίτης Μορφώ.

Γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη εξαιτίας του εύφορου εδάφους της. Παρήγαγε πολλά εσπεριδοειδή. Επίσης πρωτοστατούσε στον πολιτισμό, τα γράμματα, τις τέχνες και τον αθλητισμό.

Την εποχή του Βυζαντίου στη Μόρφου εγκαταστάθηκαν Ακρίτες, οι οποίοι προστάτευαν την Κύπρο από τις αραβικές επιδρομές. Οι Ακρίτες δημιούργησαν στο στρατόπεδο τους ναό προς τιμή του Αγίου Μάμα, τον οποίο θεωρούσαν ως προστάτη τους. Έτσι, ο πολιούχος Άγιος της Μόρφου είναι ο Άγιος Μάμας και η μεγάλη εκκλησία είναι αφιερωμένη σ' αυτόν. Κάθε χρόνο, στη γιορτή του Αγίου γινόταν μεγάλο πανηγύρι και στη Μόρφου μαζευόταν κόσμος και από τα γύρω χωριά, για να τον τιμήσουν.

Στις 16 Αυγούστου 1974, με την ολοκλήρωση της δεύτερης φάσης της τούρκικης εισβολής στην Κύπρο, οι νόμιμοι κάτοικοί της εκτοπίστηκαν και υποχρεώθηκαν να μετακινηθούν σε νοτιότερες περιοχές του νησιού.

Η Γιαλούσα

Η Γιαλούσα βρίσκεται στη μέση της χερσονήσου της Καρπασίας. Είναι κτισμένη στην πλευρά ενός λόφου, στο βόρειο μέρος, προς τη θάλασσα. Το όνομά της το πήρε από τη γεωγραφική της θέση, από τη λέξη «γιαλός» που σημαίνει «θάλασσα». Σημαίνει « το χωριό δίπλα από τη θάλασσα».

Το 1973 ο πληθυσμός της Γιαλούσας αριθμούσε 2460 άτομα και ήταν ο όγδοος μεγαλύτερος σε ολόκληρη την επαρχία Αμμοχώστου. Ήταν το δεύτερο μεγαλύτερο χωριό της Καρπασίας. Μαζί με το Ριζοκάρπασο και την Ακανθού αποτελούν τα τρία μεγαλύτερα σε έκταση χωριά της Αμμοχώστου.

Υπήρχε ταχυδρομείο, ιδιωτική τράπεζα, τμήμα δασών, μετεωρολογικό κέντρο, νοσοκομείο, δύο δημοτικά σχολεία, εξατάξιο γυμνάσιο, κινηματογράφος και εργοστάσιο επεξεργασίας καπνού (Σ.Ο.Κ.) Είχε δύο εκκλησίες του Αρχαγγέλου Μιχαήλ και της Αγίας Μαρίνας καθώς και πολλά ξωκλήσια.

Τα κυριότερα προϊόντα της Γιαλούσας πριν από την τούρκικη εισβολή του 1974 ήταν τα σιτηρά, ο καπνός, οι ελιές, οι χαρουπιές, λίγα εσπεριδοειδή και όσπρια.

Με την τούρκικη εισβολή του 1974 οι κάτοικοί της έγιναν πρόσφυγες.

Το Συχαρί

Αμιγές ελληνικό χωριό της επαρχίας Κερύνειας στην γεωγραφική περιφέρεια του Πενταδαχτύλου.

Στο Συχαρί καλλιεργούσαν σιτηρά και χαρουπιές. Όσον αφορά την κτηνοτροφία έκτρεφαν πουλινικά, πρόβατα, κασίκες και βόδια. Οι γυναίκες ασχολούνταν κυρίως με την υφαντική. Ήταν οι υφάντρες της Λευκωσίας μέχρι το 1960. Το 1973 είχε 381 κατοίκους.

Υπάρχουν διάφορες ερμηνείες για την προέλευση του ονόματος του χωριού. Η πρώτη αναφέρει ότι προήλθε από τους πρώτους κάτοικους της περιοχής, προερχόμενοι από την πόλη Σιχάρ της Παλαιστίνης. Μια δεύτερη εκδοχή είναι ότι η ονομασία είναι σύνθετη λέξη από το «συν» και τη λέξη «χάρι» λόγω της ωραιότητας του χωριού, που βρίσκεται στην περιοχή του Πενταδαχτύλου. Βόρεια του χωριού βρίσκεται η εκκλησία της Παναγίας της Αψινθιώτισσας, ένα μοναδικό, αξιόλογο μνημείο, ενώ όχι μακριά το μοναστήρι του Αγίου Χρυσοστόμου. Πολιούχος Άγιος του χωριού είναι ο Άγιος Μάμας. Υπάρχουν, επίσης, τα ερείπια της εκκλησίας της Παναγίας Πετομενίτισσας, του Προφήτη Ηλία και του Αγίου Νικολάου.

Οι κάτοικοί του εκτοπίστηκαν από το αγαπημένο τους χωριό, το καλοκαίρι του 1974.

Νέτα Καρπασίας

Η Νέτα βρίσκεται στη χερσόνησο της Καρπασίας, εξήντα ένα περίπου χιλιόμετρα βορειοανατολικά της Αμμοχώστου. Είναι κτισμένη κοντά στη θάλασσα και οι κάτοικοί της ήταν πολύ φιλικοί. Το όνομά της προήλθε από τον πρώτο κάτοικό της που ήταν Φράγκος και ονομαζόταν Νέτας. Κατά τα μεσαιωνικά χρόνια υπήρξε φέουδο.

Στην περιοχή υπάρχουν ερείπια αρχαίου ναού και ίχνη οχυρωματικών έργων, τα οποία χρονολογούνται την Μέση και Ύστερη Εποχή του Χαλκού.

Η εκκλησία του χωριού είναι αφιερωμένη στην Παναγία Ιαματική και είναι κτίσμα του 18^{ου} αιώνα. Γιόρταζε στις 8 του Σεπτεμβρίου. Επίσης, κοντά στο χωριό βρίσκεται μια μεσαιωνική εκκλησία αφιερωμένη στον Άγιο Σέργιο. Βρίσκεται τρία χιλιόμετρα ανατολικά του χωριού.

Οι κάτοικοι ασχολούνταν με την γεωργία, την καλλιέργεια ελιών, χαρουπιών, σιτηρών την κτηνοτροφία, τα πουλινικά, τα αιγοπρόβατα, τα βόδια και τα καπνά.

Είχε δημοτικό σχολείο χτισμένο στο ύψωμα. Εκεί μάθαιναν γράμματα τα παιδιά του χωριού.

Το καλοκαίρι του 1974 οι κάτοικοι του χωριού έγιναν πρόσφυγες.

Αμμόχωστος

Η Αμμόχωστος είναι μια από τις πόλεις της Κύπρου. Το όνομά της σημαίνει χωμένη στην άμμο. Πριν από την τούρκικη εισβολή το καλοκαίρι του 1974, ήταν μια σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη. Χιλιάδες τουρίστες έβρισκαν φιλοξενία στα άνετα και πολυτελή της ξενοδοχεία κι απολάμβαναν τη ζεστή, γαλανή θάλασσα και την ξανθή αμμουδιά.

Η αρχαία Αμμόχωστος έφερε το όνομα Σαλαμίνα, ενώ αργότερα μετονομάστηκε σε Αρσινόη και Κωνσταντία. Η πόλη γνώρισε μεγάλη ακμή πολύ αργότερα, στην εποχή του Βυζαντινού Αυτοκράτορα Ιουστινιανού. Για να τιμήσει την πόλη, από την οποία καταγόταν η γυναίκα του Θεοδώρα, ο Ιουστινιανός την πλούτισε με πολλά κτίρια, ενώ οι κάτοικοι, για να εκφράσουν την ευγνωμοσύνη τους, την ονόμασαν Νέα Ιουστινιανία.

Το σωζόμενο και σήμερα φρούριο της Αμμοχώστου είναι γνωστότερο με την ονομασία "Πύργος του Οθέλλου". Από τα αρχιτεκτονικά κτίρια που σώζονται μέχρι σήμερα θα πρέπει να αναφερθεί ο καθεδρικός γοθικός ναός του Αγίου Νικολάου. Πολύ κοντά στην πόλη είναι το μοναστήρι του Αποστόλου Βαρνάβα, ιδρυτή της Εκκλησίας της Κύπρου, ο αρχαιολογικός χώρος της Έγκωμης και η αρχαία πόλη της Σαλαμίνας.

Μετά την τούρκικη εισβολή, από τις 16 Αυγούστου 1974 που οι Ελληνοκύπριοι κάτοικοί της είχαν φύγει, η Αμμόχωστος, εγκαταλελειμμένη πια, χαρακτηρίζεται ως πόλη-φάντασμα. Σήμερα, 46 χρόνια μετά, η πόλη είναι άδεια και οι δρόμοι της είναι γεμάτοι με αγριόχορτα, θάμνους και δέντρα.

Πηγές:

1. Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών (2019) *Μνήμες Κατεχόμενης Γης, Εκτοπισμένοι Δήμοι και Κοινότητες*. Λευκωσία: Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών
2. Πληροφορίες από τη γιαγιά, τον παππού, τη μαμά και τον μπαμπά.